

the basic stylistic features. From the results it follows that the frequency of periphrasis use in mass media is increase that present dynamic and evolution of Ukrainian mass media.

Key words: periphrasis, language of mass media, evaluation, semantic potential.

Булах М.Б. Категорія оцінки в семантиці медійних перифразів.

В статті розглянуті оціночні характеристики перифразів в українських мас-медійних текстах. Обозначені експліцитні та імпліцитні способи вираження категорії оцінки в медіа, в частині, в семантиці перифраз. Досліджено особливості функціонування перифраз-антропонімів в текстах СМІ.

Ключові слова: перифраз, мовний код, категорія оцінки, семантичний потенціал.

УДК 811.161.2'38:82-92:316.77

Бойко О. В., магістр.

ЖУРНАЛІСТСЬКЕ РОЗСЛІДУВАННЯ В СИСТЕМІ ЖАНРІВ СТИЛЮ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У статті зроблено спробу комплексного аналізу журналістського розслідування та встановлення методології творення текстів жанру.

Ключові слова: журналістське розслідування, жанр, методологія, мовний код.

Окрім жанрів в межах сучасного медійного дискурсу є предметом дискусій дослідників у галузі лінгвістики та журналістики. Адак актуальним є питання формування власної методології, специфічних жанрових рис, у зв'язку з якими визначаються функціональні особливості медійного тексту. У цьому контексті можемо розглядати журналістське розслідування, яке, відповідно до поглядів різних дослідників,

аналізується як жанр або один із методів створення текстів інших жанрів стилю ЗМІ.

Специфіка журналістських розслідувань в Україні визначається комплексом політичних, соціально-економічних та історичних чинників. Спостерігається загальна тенденція постсоціалістичної журналістики, що вплинуло, зокрема, і на жанр розслідування. Він виникає та набуває значної соціально-політичної ваги у час становлення незалежності. Дослідження специфіки журналістських розслідувань сьогодні актуальні у зв'язку із їхньою суспільною резонансністю. Розслідування, яким справді властиві відповідні жанру ознаки та методологічні принципи, не лише стали оприлюдненням тих чи інших прихованих від широкого загалу фактів, але і сприяли вирішенню певних соціальних проблем.

У лінгвістичному аспекті актуальність дослідження журналістського розслідування полягає в тому, що жанр перебуває у процесі становлення, а отже, необхідно з'ясувати його методологію та функції у жанровій системі стилю ЗМІ сучасної української літературної мови. Важливим є розмежування елементів розслідування як методу і власне розслідування як жанру, якому властивий свій особливий комплекс прийомів і способів текстотворення. Для лінгвістичного аналізу було обрано телевізійне розслідування цього жанру з метою виявлення комплексної спільної методології.

Джон Уллмен зазначає про неточне, неузгоджене, розширене розуміння методу розслідування. Дослідник критикує позицію, що в будь-якому журналістському матеріалі є розслідування: "...чомусь метеопрогноз, розповідь про те, як плести декоративні штори у темряві стаття про розподіл сил на законодавчих зборах штату не видаються надто "розслідувальними" [5].

Зважаючи на досвід подібних журналістських робіт, дослідники визначають властиву їм систему методів, серед яких основними та необхідними є збір фактів, спостереження, інтерв'ю, робота з документами, експеримент [2; 4]. Актуальним також є метод "провокації дійсності" Гюнтера Вольфа.

Щодо структурних характеристик тексту, то обов'язковими елементами повинні бути такі: мовлення від першої особи, експозиція, зав'язка, основна частина, що включає пов'язані між

собою події, котрі послідовно розвиваються та заключну частину, яка може резюмувати матеріал або апелювати до реципієнта (часто у вигляді риторичного питання) [1; 3; 4].

Лінгвістичні властивості журналістського розслідування визначають його функції. Завданням автора є вербальне підкреслення сенсаційного характеру події або надзвичайної соціальної важливості явища, яке розслідується. При цьому публікація (або програма) повинна мати відтінок загадковості й таємничості, що становить передумову детективної нарації. У зв'язку з цим аспектом також порушується питання співвідношення реального факту з домислом і вимислом [3].

Отже, одним із важливих видів журналістського розслідування є телевізійне. Аналізуючи функціональну специфіку жанру, дослідники вказують на відхилення від загальнометодологічної моделі розслідування, недоліки, притаманні роботам сучасних українських журналістів у цьому жанрі. [1]. Справді, ця проблема властива багатьом публікаціям та випускам, що визначаються як розслідування. У зв'язку з цим О. Станько ставить перед журналістом таке завдання: показати шлях та механізм проведеного розслідування, а не лише результати. Цим, на його погляд, автор привертає особливу увагу глядача до власне процесу розслідування, а таким чином, і багатьох важливих деталей, тому з'являється ефект зацікавленої співучасті. Автор повинен виражати своє ставлення до зображуваної події через мовно-виражальні засоби та літературні прийоми з метою емоційного впливу на реципієнта, але не інтерпретуючи факти, які повинні бути візуалізованими і мати об'єктивний характер [3].

Нами для дослідження було обрано телевізійну програму "ТСН Гроші", автори якої позиціонують свої матеріали у галузі розслідування, що є, на наш погляд, цілком правомірним. Так, програма "Гроші" від 26 липня 2013 року ілюструє соціально важливу тему корупції, зокрема під час вступної кампанії до ВНЗ. Програма складається з чотирьох структурних частин. В експозиції ведучий програми орієнтує реципієнта на тематику випуску, іронізуючи з приводу стану вищої освіти в Україні, що налаштовує глядача на відповідне ставлення до сказаного.

Зав'язка конкретизує предмет дослідження: незаконні дії з боку представника приймальної комісії до НАУ. Глядача ознайомлюють із ситуацією конкретніше. Метод інтерв'ю використано для представлення окремого випадку корупції під час вступних іспитів. Абітурієнт Богдан розповідає журналістові, як саме діє механізм корупції: "...за тиждень до творчого конкурсу зі мною зв'язалась людина, яка запропонувала мені за триста доларів продати теми цих робіт" [ТСН]. Далі у структуру програми розслідування вставлено текст листа: "Я сотрудник приемной комиссии, у меня есть темы сочинений. ... Я могу Вам эти темы продать" [ТСН].

Основна частина випуску репрезентує, на наш погляд, один із найважливіших методів журналістського розслідування – метод включеного спостереження. Журналіст під іменем абітурієнта купує теми робіт з метою порівняти їх із даними студентам на конкурсі та зазначеними в офіційному бланку. Таким чином автор здійснює так звану "провокацію дійсності". Активно використовується метод інтерв'ю: кореспондент опитує власне абітурієнтів з метою виявлення типовості та загальної значущості розслідуваного випадку, а також представників приймальної комісії для виявлення їхньої реакції та підтвердження (або спростування) припущень, висловлених при спостереженні. Заклучна частина має вигляд риторичного звертання до реципієнта та апеляцією до правоохоронних органів.

Із лінгвістичного погляду, важливими рисами розслідування досліджуваної програми 'Гроші' є синтаксичні, зокрема архітектоніка, адже ці особливості розслідування не збігаються з іншими ознаками жанрів стилю масової інформації. Зазначений О. Станьком 'відтінок загадковості й таємничості як передумова детективної нарації' [3] реалізується у контамінації лаконічних простих речень, що створюють динаміку розгортання подій та використовуються журналістом у випадках присутності на місці події, зі складними, переважно умовно-наслідковими реченнями для викладу логіки розслідування. При цьому кількісно між такими реченнями спостерігається баланс.

Ще однією актуальною ознакою журналістського розслідування є риторичні (прямі або імпліцитні) апеляції до реципієнта як своєрідні висновки до наведених фактів

спостереження. "То есть я могу делать вывод, что этот документ правдивый, и кто-то из сотрудников приемной комиссии продавал эти темы в интернете" [ТСН].

На наш погляд, значне функціональне навантаження має абсолютне відтворення мовлення учасників подій. Відеовставки, фрагменти інтерв'ю містять русизми, порушення стилістичних норм або подаються російською мовою: "Эти темы совпадают с Вашими? Ну делайте свои выводы!" [ТСН]. Такі структурні частини програми створюють ефект наближення до середовища, у якому зібрано матеріал, або зумисне висвітлюють з негативної сторони певних осіб.

Варто також зазначити про такий морфологічний аспект як ведення оповіді у теперішньому часі, що актуалізує події та увагу реципієнта, який нібито також долучається до процесу розслідування. Варіювання різних граматичних ознак, на наш погляд, не порушує загальної методологічної концепції жанру, а пояснюється переключенням мовного коду відповідно до ситуації, яка розслідується. Це також значною мірою створює ефект спільного спостереження журналіста й реципієнта.

Таким чином, журналістське розслідування характеризується власним методологічним комплексом, до якого, зокрема, можемо віднести включене спостереження, роботу з документами та учасниками подій, інтерв'ю, "провокація дійсності" та ін. Лінгвістичні особливості тексту розслідування полягають у своєрідній "детективній нарації" та наближенням морфологічний, лексичних і синтаксичних засобів до суспільних передумов та власне подій розслідуваної ситуації.

1. Єльцов О. Дослідницька журналістика на телебаченні: пошуки зупинено на півдорозі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.telekritika.ua/teleprogram/2008-04-11/37803?theme_page=130&.
2. Константинов А. Д. Журналистское расследование. История метода и современная практика/ А. Д. Константинов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://evartist.narod.ru/text14/53.htm>.
3. Станько А. Журналистское расследование: поиски жанра [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid =409&level1 =main&level2=articles>.
4. Тертычный А. А. Расследовательская журналистика. - Учебное пособие для вузов. - М.: Аспект Пресс, 2002. – [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <http://evartist.narod.ru/text9/27.htm>. 5. Уллмен Дж. Журналистские расследования: современные методы и техника. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://evartist.narod.ru/text16/020.htm>.

Джерела

ТСН Гроші. 26 липня 2013 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.1plus1.ua/video/dyvitsya/programy/groshi.html>.

Список умовних скорочень

ТСН – ТСН Гроші. 26 липня 2013 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.1plus1.ua/video/dyvitsya/programy/groshi.html>.

1. Stanko A. Zhurnalistskoje rassledovanie: poiski zhanra. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?Textid=409&level1=main&level2=articles>. 2. Konstantinov A. D. Zhurnalistskoje rassledovanie. Istoriya metoda i sovremennaya praktika/ A. D. Konstantinov. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://evartist.narod.ru/text14/53.htm>. 3. Yeltsov O. Doslidnytska zhurnalistyka na telebachenni: poshuky zupyneno napivdorozi. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.telekritika.ua/teleprogram/2008-04-11/37803?theme_page=130&. 4. Tertychnyi A. A. Rassledovatel'skaya zhurnalistica. – Uchebnoje posobije dlya vuzov. – M. : Aspect Press, 2002. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://evartist.narod.ru/text9/27.htm>. <http://evartist.narod.ru/text9/27.htm>. 5. Ullman J. Zhurnalistskiye rassledovaniya: sovremennyye metody I technica. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://evartist.narod.ru/text16/020.htm>.

TSN Groshi. 26 lypnya 2013 roku. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.1plus1.ua/video/dyvitsya/programy/groshi.html>.

Boyko O.V. The journalist investigation in the system of mass media genres.

An attempt of journalistic investigation complex analysis and defining the genre methodology is made in the article. The author analyses the meaning of the term investigation interpretations and gives arguments for identifying it as a notion of a separate genre.

Journalistic investigation in the context of Ukrainian literary language is considered to develop under the influence of postsocialist society processes. A large number of journalistic works in this genre are proved to be resonance and have an

important social effect. The list of requirements for the genre is represented in the paper. The narration in the first person with a specific "detective tinge", the obligatory presence of exposition, plot and dénouement, appellation to the recipient are defined as the main ones. A range of journalistic investigation methods are pointed out to be determinant for the texts of such type. Interview, facts collection, work with documents, experiment and the method of embracing observation are among them.

The linguistic perspectives of the research are described in the aspect of journalistic investigation methodology systematization for the purpose of its using in the lingual mounting of journalistic works. Another point of the linguistic importance is terms clarifying in the branch of media stylistics.

The author gives a thorough analysis of a TV-programme defined as a journalistic investigation "TSN Groshi". The theoretical points are shown to be realized in the practical usage. The author considers that there can be a large number of journalistic works differential characteristics and proves that all of them can be unified according to switching the lingual code over.

Key words: journalistic investigation, genre, methodology, lingual code.

Бойко О.В. Журналистское расследование в системе жанров стиля массовой информации.

В статье сделана попытка комплексного анализа журналистского расследования и определения методологии создания текстов жанра.

Ключевые слова: журналистское расследование, жанр, методология, языковой код.